

*Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Grodzisku Mazowieckim*

*Świadome wsparcie
wychowanków pieczy zastępczej*

PORADNIK DLA OPIEKUNA USAMODZIELNIENIA

Grodzisk Mazowiecki, 2021 rok

Drogi Opiekunie,

przed Tobą bardzo ważne zadanie. Podjąłeś się pełnienia funkcji, która ma na celu pomóc osobie wchodzącej w dorosłe życie przejść przez ten okres z nowymi umiejętnościami i w miarę bezboleśnie. Pamiętaj jednak o tym, żeby nie wyręczać swojego podopiecznego, tylko asystować mu w procesie usamodzielnienia, tak aby mógł sam nauczyć się poruszać w dorosłym życiu, nawet jeśli Ciebie już przy nim nie będzie.

Proces usamodzielnienia wychowanka formalnie może trwać 9 lat, czyli rozpoczyna się tuż przed ukończeniem 17. roku życia i trwać może najpóźniej do ukończenia 26 roku życia. Może się wydawać, że to długo, jednak czas płynie szybko, dlatego tak ważne jest, aby już

od samego początku tego procesu przyszły dorosły został objęty odpowiednim wsparciem, które może mu zaoferować zarówno Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jak również osoba, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia. Osoba pełniąca funkcję opiekuna usamodzielnienia jest niezwykle ważna w życiu młodego człowieka wkraczającego w dorosłość. Opiekun jest pewnego rodzaju mentorem, który ma wspierać wychowanka, podpowiadać w trudnych dla niego kwestiach, pomagać w przezwyciężaniu trudności, nauczyć poruszania się w dorosłym życiu tak, aby wychowanek po ukończeniu tego istotnego w życiu procesu był samodzielny i niezależny.

Celem niniejszego Poradnika jest zapoznanie Cię drogi Opiekunie z obowiązkami wynikającymi z pełnionej przez Ciebie funkcji tak, abyś mógł jak najlepiej wspierać swojego podopiecznego. Przekazując Ci niniejszy informator, chcemy ułatwić Ci pełnienie funkcji opiekuna usamodzielnienia tak, aby zaowocowała ona w przyszłości samodzielnością i niezależnością życiową Twojego podopiecznego.

Powodzenia! 😊

Zespół ds. Pieczy Zastępczej
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Grodzisku Mazowieckim

Rozdział 1.

Obowiązki opiekuna usamodzielnienia

Nadrzędnym obowiązkiem opiekuna usamodzielnienia jest wspieranie osoby usamodzielnianej w ważnych kwestiach życiowych. Jak już wspomnieliśmy we wstępie, opiekun usamodzielnienia jest dla swojego podopiecznego pewnego rodzaju doradcą, pomocnikiem, przewodnikiem w dorosłym życiu. Głównym celem, jaki przyświeca opiekunowi w pełnionej przez niego funkcji jest osiągnięcie przez wychowanka niezależności życiowej, samodzielności. Zostałeś wybrany do pełnienia tej funkcji, ponieważ Twój podopieczny uważa Cię za osobę znaczącą w jego życiu, godną zaufania, osobę, do której będzie mógł zwrócić się z prośbą o wsparcie.

Aby Twoja funkcja mogła być wykonywana w sposób jak najlepszy, do Twoich obowiązków należy:

- zaznajomienie się z dokumentacją i drogą życiową usamodzielniającego się wychowanka,
- opracowanie wspólnie z wychowankiem Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, zwanego w skrócie IPU,
- ocena realizacji programu usamodzielnienia oraz jego modyfikowanie,
- współpraca z rodziną wychowanka, środowiskiem lokalnym, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz władzami gminy,
- opiniowanie wniosków wychowanka o przyznanie pomocy finansowej na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie oraz usamodzielnienie.

Wymienione powyżej punkty zostały szczegółowo opisane w poszczególnych rozdziałach niniejszego Poradnika. Krótko mówiąc opiekun usamodzielnienia wspiera osobę usamodzielnianą a także kontroluje, czy wywiązuje się ona z założeń uwzględnionych w Indywidualnym Programie Usamodzielnienia. Opiekun jest osobą, do której wychowanek może zwrócić się z prośbą o pomoc, gdy tylko zajdzie taka potrzeba.

Rozdział 2.

Indywidualny program usamodzielnienia

Jednym z Twoich obowiązków jest sporządzenie wraz z wychowankiem **Indywidualnego Programu Usamodzielnienia (IPU)**, który musi zostać opracowany i

złożony w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie nie później niż na miesiąc przed ukończeniem przez wychowanka 18. roku życia. Program ten musi zawierać określone założenia, tak aby został zatwierdzony przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W opracowaniu IPU pomóc może pracownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie lub pracownik placówki opiekuńczo-wychowawczej. IPU jest dokumentem, który zawiera założenia dotyczące bardzo ważnych sfer przyszłego życia osoby usamodzielnianej, powinien on określać przede wszystkim:

- planowany termin opuszczenia rodziny zastępczej/placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- planowany termin usamodzielnienia,
- zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia,
- sposób uzyskania przez wychowanka wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych,
- sposób uzyskania pomocy od innych osób/institucji np. w otrzymaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych czy w podjęciu zatrudnienia.

Dokument ten ma służyć przede wszystkim wychowankowi, ma pomóc mu w zaplanowaniu jego przyszłości w oparciu o możliwości, marzenia i zdolności.

Indywidualny Program Usamodzielnienia jest obszernym dokumentem, do którego sporządzenia warto przygotować się wcześniej poprzez rozmowy z wychowankiem na temat jego planów na przyszłość oraz marzeń, zasobów wewnętrznych i zewnętrznych, aktualnej sytuacji życiowej oraz możliwych form wsparcia oferowanych przez inne osoby i instytucje.

Ważne: Osoba, która osiągnęła pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej, może pozostać

w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej lub regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej i pod warunkiem kontynuowania nauki w szkole/na uczelni. Pełnoletni wychowanek pieczy zastępczej może w niej przebywać najdłużej do ukończenia 25. roku życia.

Po sporządzeniu IPU będziesz odpowiedzialny za wsparcie wychowanka w realizacji założeń tego Programu. Niezwykle ważne jest także kontrolowanie, czy wychowanek realizuje założenia zawarte w IPU. Nierealizowanie zadań uwzględnionych w Programie może skutkować odmową pomocy oferowaną przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Indywidualny Program Usamodzielnienia jest pewnego rodzaju kontraktem pomiędzy

usamodzielnianym wychowankiem a Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, dlatego ważne jest, aby Twój podopieczny wywiązywał się z zadań, do których zobowiązał się, sporządzając IPU. Ze swoimi zadaniami nie jesteś jednak pozostawiony sam drogi Opiekunie, będą Cię wspierać pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim. Dodatkową pomoc możesz uzyskać w instytucjach działających na terenie Powiatu Grodziskiego, takich jak ośrodki pomocy społecznej, urzędy miast i gmin, Powiatowy Urząd Pracy (dane teleadresowe znajdziesz w Rozdziale 7. niniejszego opracowania).

Rozdział 3.

Modyfikowanie Indywidualnego Programu Usamodzielnienia

Indywidualny Program Usamodzielnienia można na każdym etapie procesu usamodzielnienia modyfikować, jeżeli w życiu wychowanka zaszły zmiany lub zmieniły się jego plany (np. osoba usamodzielniana chce podjąć naukę w innej szkole/na innym kierunku studiów niż planowała w chwili sporządzenia IPU; podjęła decyzję, że chce wcześniej opuścić rodzinę zastępczą/placówkę opiekuńczo-wychowawczą niż planowała lub pozostać w niej dłużej, itp.). **Zmianę w IPU** sporządza się na gotowym druku, który można otrzymać od Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Dokument ten usamodzielniany wychowanek sporządza _____ wraz ze swoim opiekunem usamodzielnienia, następnie przekazuje go do PCPR w Grodzisku Mazowieckim, do zatwierdzenia przez Dyrektora. Każda zmiana wprowadzona w IPU wymaga zatwierdzenia przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W sporządzeniu modyfikacji IPU pomoc może pracownik Zespołu ds. Pieczy Zastępczej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Rozdział 4.

Ocena końcowa Indywidualnego Programu Usamodzielnienia

Ocena końcowa Indywidualnego Programu Usamodzielnienia dokonywana jest po zakończeniu jego realizacji, a więc w momencie, gdy wychowanek usamodzielni się, tzn. osiągnie niezależność, stanie się samodzielny poprzez np. zdobycie odpowiedniego wykształcenia/kwalifikacji zawodowych, podjęcie pracy, uzyskanie mieszkania, etc. Ocena ta

polega na analizie zamierzeń ujętych w IPU i podsumowaniu wywiązania się z nich przez wychowanka. Dokonywana jest przez osobę usamodzielnianą wspólnie z jej opiekunem i Dyrektorem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W celu dokonania oceny końcowej IPU należy więc zgłosić się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Dokonanie oceny końcowej IPU jest ostatnim etapem procesu usamodzielnienia.

Rozdział 5.

Obowiązki osoby usamodzielnianej

Osoba usamodzielniana jest zobowiązana do współdziałania w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej, w tym do współpracy z osobami wspierającymi i sprawującymi nadzór nad realizacją Indywidualnego Programu Usamodzielnienia. Są nimi: opiekun procesu usamodzielnienia wskazany przez osobę usamodzielnianą oraz koordynator rodzinnej pieczy zastępczej lub inny pracownik Zespołu ds. Pieczy Zastępczej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim.

Stąd do obowiązków osoby usamodzielnianej jako osoby odpowiedzialnej za realizację Indywidualnego Programu Usamodzielnienia należą:

- realizacja poszczególnych założeń Indywidualnego Programu Usamodzielnienia w ustalonych terminach;
- ścisła współpraca z osobami wspierającymi i sprawującymi nadzór nad realizacją Indywidualnego Programu Usamodzielnienia;
- stawianie się na wezwanie osób wspierających i sprawujących nadzór nad realizacją Indywidualnego Programu Usamodzielnienia w celu omówienia jego przebiegu;
- informowanie organu udzielającego pomocy – Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim o każdorazowej zmianie swojej sytuacji materialnej i życiowej, w tym w szczególności o przerwaniu nauki;
- aktywne uczestnictwo w zajęciach szkolnych/akademickich oraz osiąganie jak najlepszych wyników w nauce;
- przedkładanie dwa razy w roku (na początku każdego semestru) zaświadczenia ze szkoły/uczelni potwierdzającego kontynuację nauki;
- zapoznawanie się i rozważanie uczestnictwa w różnych formach wsparcia proponowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim, mających na celu życiowe usamodzielnienie, nabycie lub podwyższenie kompetencji psychospołecznych, doskonalenie lub nabywanie wiedzy edukacyjnej lub przygotowania zawodowego.

Rozdział 6.

Pomoc dla osoby usamodzielnianej

Pełnoletniej osobie, która opuszcza rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przysługuje pomoc finansowa na:

- kontynuowanie nauki,
- zagospodarowanie,
- usamodzielnienie.

Usamodzielniany wychowanek może również otrzymać:

- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- pomoc prawną, psychologiczną i wsparcie terapeuty ds. uzależnień.

O przyznanie pomocy finansowej wyżej wymienionej mogą ubiegać się osoby, które przebywały w pieczy zastępczej przez okres co najmniej:

- **3 lat** (dotyczy osób opuszczających spokrewnioną rodzinę zastępczą)
- **1 roku** (dotyczy osób opuszczających rodzinę zastępczą zawodową, niezawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną).

Warunkiem niezbędnym do uzyskania wsparcia finansowego z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej oraz posiadanie zatwierdzonego przez Dyrektora PCPR Indywidualnego Programu Usamodzielnienia i jego realizacja (wywiązywanie się z zamierzeń w nim ujętych). Świadczenia pieniężne na: kontynuowanie nauki, zagospodarowanie oraz usamodzielnienie przyznawane są na podstawie decyzji administracyjnych. W przypadku pomocy pieniężnej na **usamodzielnieni** i **zagospodarowanie** warunkiem niezbędnym do jej uzyskania jest także spełnianie określonych ustawowo wymogów, w tym dotyczących kryterium dochodowego. O przyznanie w/w pomocy finansowej może ubiegać się osoba usamodzielniana, której dochód nie przekracza kwoty 1.200 zł netto miesięcznie. Ustalając dochód usamodzielnianego wychowanka uwzględnia się

dochód z miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym składany jest wniosek. Jeżeli wychowanek pozostaje w związku małżeńskim i/lub posiada na utrzymaniu dzieci, to aby ustalić wysokość jego miesięcznego dochodu, należy uwzględnić sumę dochodów wychowanka, jego małżonka oraz dzieci, a następnie wynik ten podzielić przez liczbę tych osób.

Pomoc
pieniężna
na **kontynuowanie nauki** zwolniona jest z kryterium dochodowego.

Aby otrzymać pomoc pieniężną na zagospodarowanie i usamodzielnienie, wychowanek składa w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie pisemny wniosek wraz z uzasadnieniem, opisem swojej sytuacji życiowej i wskazaniem celu, na który planuje przeznaczyć otrzymane pieniądze. Z pomocy tej osoba usamodzielniana ma obowiązek rozliczyć się w terminie 30 dni od momentu jej otrzymania, okazując w PCPR faktury zakupu.

Pomoc na kontynuowanie nauki

Pomoc ta przysługuje wychowankowi, który opuszcza rodzinę zastępczą/rodzinny dom dziecka/placówkę opiekuńczo-wychowawczą/regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną i kontynuuje naukę w szkole lub na uczelni. Świadczenie to wynosi **566 zł** miesięcznie. Wychowanek może z niego korzystać najpóźniej do ukończenia 25. roku życia. Świadczenie na kontynuowanie nauki przysługuje na okres roku szkolnego/akademickiego, łącznie z wakacjami.

Pomoc na zagospodarowanie

Świadczenie to wypłacane jest jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnioną 26. roku życia. Świadczenie to może zostać przeznaczone np. na zakup niezbędnych mebli, sprzętów do mieszkania, akcesoriów codziennego użytku.

Wysokość pomocy na zagospodarowanie wynosi:

- **1.865 zł**,
- **3.390 zł** – w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

Pomoc na usamodzielnienie

Z tego rodzaju pomocy osoba usamodzielniana może skorzystać, jeżeli ukończyła naukę i nie pobiera już z PCPR świadczenia na kontynuowanie nauki ani nie pozostaje w rodzinie zastępczej/placówce opiekuńczo-wychowawczej (w uzasadnionych przypadkach

pomoc na usamodzielnianie może zostać wypłacona w trakcie nauki i pobierania świadczenia na kontynuowanie nauki). Świadczenie to wypłacane jest jednorazowo lub w częściach,

w terminach ustalonych w Indywidualnym Programie Usamodzielnienia, nie później jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnioną 26. roku życia. Ma ono na celu przede wszystkim polepszenie warunków mieszkaniowych wychowanka, stworzenie dogodnych warunków

do podjęcia działalności zarobkowej, w tym podniesienie kwalifikacji zawodowych.

Świadczenie pieniężne na usamodzielnienie wynosi:

- **3.730 zł** – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat,
- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą zawodową, niezawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną:
 - **7.458 zł** – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - **3.730 zł** – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - **1.865 zł** – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 1 do 2 lat.

Odmowa przyznania pomocy

Usamodzielniany wychowanek może dostać odmowę przyznania pomocy na kontynuowanie nauki, usamodzielnianie lub na zagospodarowanie w przypadku, gdy:

- osoba usamodzielniana nie realizuje założeń ujętych w Indywidualnym Programie Usamodzielnienia;
- istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki została przyznana;
- osoba usamodzielniana przed osiągnięciem pełnoletności opuściła samowolnie pieczę zastępczą;
- osoba usamodzielniana porzuciła naukę umożliwiającą jej przygotowanie zawodowe i nie podejmuje zatrudnienia;
- stosunek pracy z osobą usamodzielnianą został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika;
- osoba usamodzielniana bez uzasadnionej przyczyny uchyła się od podjęcia proponowanego jej zatrudnienia;
- osoba usamodzielniana została skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;

- przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki nie przysługuje również, gdy osoba usamodzielniana kontynuuje naukę w szkole lub na uczelni, która zapewnia nieodpłatną naukę i nieodpłatne pełne utrzymanie oraz gdy osoba usamodzielniana bez uzasadnionych powodów zmieniła trzykrotnie, na tym samym poziomie kształcenia szkołę lub uczelnię.

Rozdział 7.

Gdzie szukać wsparcia?

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim

ul. Żydowska 19
05-825 Grodziska Mazowiecki
(budynek Szpitala Zachodniego, II piętro)
tel. 22-724-15-70
22-724-07-09
www.pcpr.powiat-grodziski.pl

2. Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Mazowieckim

ul. T. Bairda 38A
05-825 Grodzisk Mazowiecki
tel. 22-755-51-11
22-755-58-69
22-755-61-69
www.opsgrodzisk.pl

3. Centrum Usług Społecznych w Milanówku

ul. T. Kościuszki 16
05-822 Milanówek
tel. 22-755-86-35
22-724-97-92
www.milanowek.naszops.pl

4. Ośrodek Pomocy Społecznej w Podkowie Leśnej

ul. Błońska 46/48
05-807 Podkowa Leśna
tel. 22-729-10-82
www.ops.podkowalesna.pl

5. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaktorowie

ul. Warszawska 33
96-313 Jaktorów

tel. 46-856-40-44

www.gopsjaktorow.pl

6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie

ul. Armii Krajowej 89

96-314 Baranów

tel. 46-856-03-17

www.gops-baranow.org

7. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żabiej Woli

ul. Główna 5

96-321 Żabia Wola

tel. 46-857-82-88

46-857-84-80

www.gops.zabawola.pl

8. Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim

ul. T. Kościuszki 12 A

05-825 Grodzisk Mazowiecki

tel. 22-755-55-34

22-755-20-16

www.grodzisk.pl

9. Urząd Miasta Milanówek

ul. T. Kościuszki 45

05-822 Milanówek

tel. 22-758-30-61

22-758-30-62

www.milanowek.pl

10. Urząd Miasta Podkowa Leśna

ul. Akacyjowa 39/41

05-807 Podkowa Leśna

tel. 22-759-21-00

www.podkowalesna.pl

11. Urząd Gminy Jaktorów

ul. Warszawska 33

96-313 Jaktorów

tel. 46-855-21-88

www.jaktorow.pl

12. Urząd Gminy Baranów

ul. Armii Krajowej 87
96-314 Baranów
tel. 46-858-13-50
46-858-13-59
www.gmina-baranow.pl

13. Urząd Gminy Żabia Wola

ul. Główna 3
96-321 Żabia Wola
tel. 46-858-27-00
www.zabawola.pl

14. Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim

ul. Daleka 11A
05-825 Grodzisk Mazowiecki
tel. 22-755-55-86
22-723-01-82
www.grodziskmazowiecki.praca.gov.pl

15. Starostwo Powiatu Grodzkiego

ul. Daleka 11A
05-825 Grodzisk Mazowiecki
tel. 22-724-28-71
22-724-07-11
22-755-23-36
www.powiat-grodziski.pl

16. Poradnia Zdrowia Psychicznego

ul. Daleka 11
05-825 Grodzisk Mazowiecki
Szpital Zachodni, I piętro
tel. 22-755-91-28
www.szpitalzachodni.pl/poradnia/poradnia-zdrowia-psychicznego

17. Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim

ul. W. Bartniaka 19
05-825 Grodzisk Mazowiecki
tel. 22-755-60-10
22-755-60-11
22-755-60-12
22-755-60-13
www.kppgrodzisk.policja.waw.pl